Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale av.

Office of publication: 2657 So. Lawndale ave. Telephone: Lawndale 4535.

LETO—YEAR XVI. Cena lista je $6.00. Entered as second-class matter January 22, 1918, at the post-office of Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., sobota, 4. avgusta (August 4), 1923. Subscription $5.00 Yearly STEV.—NUMBER 182.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

PREDSEDNIK HARDING UMRL.

Umrli predsednik
Warren G. Harding

Predsednika je nenadoma zadela kap.

Smrt je prišla v četrtek ob polosmih zvečer. Ob njegovi smrtni postelji je bila samo njegova žena z dvema strežnicama. Pokojnik je bil bolan ravno teden dni. Njegovo truplo je bilo odpeljano iz San Francisca v Washington včeraj zvečer.

San Francisco, Cal. — Predsednik Združenih držav ameriških Warren G. Harding je nenadoma umrl v četrtek ob pol osmih zvečer, t. j. dne 2. avgusta 1923. Bil je žrtev kapi, ki ga je zadela v popolnoma oslabelem zdravstvenem stanju po natanko teden dni trajajoči bolezni.

Po zvezni ustavi postane podpredsednik Calvin Coolidge trideseti predsednik Združenih držav.

Najvišji uradnik Združenih držav, ki je bil po svoji najvišji službi te dežele ena vodilnih svetovnih osebnosti, je izdihnil, ko so mislili njegovi zdravniki, njegova družina in njegov narod, da bo dobil boj, v katerem je šlo za njegovo življenje.

Krizo svoje bolezni je bil prebolel, vročica je prešla. Ali sedem dni hudih bolečin je pustilo svoje posledice, in prišla je kap nenadoma, še preden so mogli biti poklicani zdravniki k bolniški postelji, še preden so mogli biti pozvani člani njegove družbe, in konec je bilo njegovega življenja, ko je bil v službi svojega naroda poltretje leto in v službi svoje države Ohio še več let.

Kako naglo in nepričakovano je prišel njegov konec, dokazuje dejstvo, da je bila tačas samo njegova žena z dvema strežnicama v bolniški sobi.

Mrs. Harding je tedaj čitala svojemu bolnemu možu. In v tistem hipu je zadela kap predsednika, in konec je bil njegovega življenja.

Nemudoma potem je pohitela Hardingova žena k vratom ter velela naj pridejo takoj vsi zdravniki k bolniku. Le zdravnika Sawyer in Boone sta mogla prihiteti v sobo, preden je izdihnil najvišji uradnik Združenih držav.

Vest o smrti predsednika Hardinga se je bliskoma raznesla po celem hotelu, kjer je ležal Harding na bolniški postelji, in iz tega poslopja potem po celem mestu San Franciscu in vsej deželi. Vest je šla od ust do ust.

Kabinetni uradniki s tajnikom Hooverjem na čelu so pohiteli, da izrazijo svoje globoko sočanje prečsednikovi ženi ob težki izgubi.

V naslednjih stavkih so kratki podatki Hardingovega življenja:

Warren G. Harding je bil rojen v Blooming Grove, okraj Morrow, Ohio, dne 2. novembra 1865. Svojo karijero je pričel z izdajanjem političnega lista dne 26. novembra 1884. V senat ohajske države je bil izvoljen dne 6. novembra 1889. In to je bila prva njegova javna služba. Dne 3. novembra 1903 je bil izvoljen za ohajskega podgovernerja. Kot republikanski kandidat za ohajskega governerja je bil poražen dne 8. novembra 1910, a dne 3. novembra 1914. pa je bil izvoljen za zveznega senatorja. Za predsedniškega kandidata ga je imenovala republikanska stranka dne 12. junija 1920, in dne 2. novembra 1920 je bil izvoljen za predsednika Združenih držav. Inavguriran je bil dne 4. marca 1921. Umrl je dne 2. avgusta 1923.

Truplo predsednika Hardinga je bilo odpeljano iz San Francisca na posebnem vlaku okoli sedmih zvečer v petek proti Washingtonu. Vlak se ni ustavil nikjer, razen kjer je to zahteval železniški sistem.

IZČRPANE KVOTE PRISELJENCEV.

New York, N. Y. — Naval imigrantov, ki so se pričeli izkreavati v torek o polnoči, je izčrpal kvote za mesec avgust za Turčijo, Portugalsko, Španijo, Sirijo, Egipt in druge manjše azijatske, afriške in evropske države. Kvota Albanije in Grške je tudi pri kraju.

V prvih dneh avgusta je prišlo 6417 Angležev, 1485 Nemcev, 2077 Italijanov, 2746 Rusov, 1280 Poljakov in 1616 Švedov poleg mnogih drugih.

Mussolini se boji napada.

New York, N. Y. — Benito Mussolini, fašistovski diktator Italije, živi v večnem strahu atentata. Tako poroča Henry Walters, predsednik neke železniške družbe, ki se je pravkar vrnil iz Evrope Mussolini se ne upa nikamor brez telesne straže in še sam vedno nosi revolver v žepu. Dveh napadov se je že obranil.

Pregled dnevnih dogodkov.

Amerika.

Predsednik Harding je nagle umrl vsled kapi po enotedenski bolezni v San Franciscu.

Calvin Coolidge je postal predsednik Združenih držav.

Jeklarski trust zopet obljublja osemurnik čim bo "dovolj delavcev" na razpolago, toda delavcem bo znižana mezda.

Inozemstvo.

Anglija se ne upa razbiti entente.

Francija smatra, da je zmagala diplomatični bitki z Anglijo.

Nemčija je baje preprečila prelom med Anglijo in Francijo.

Na Ogrškem preti fašistovska revolta.

Anglija se boji preloma s Francijo.

Baldwin samo svari Poincareja in zahteva objavo tajne korespondence.

FRANCIJA SE SMATRA ZA ZMAGOVALKO.

London, 3. avg. — Angleška vlada se je ognila prelomu s Francijo. Baldwin in lord Curzon sta sicer povedala v parlamentu, da so nadaljna pogajanja s Francijo nemogoča, in da je francoska vlada odgovorna za Damoklejev meč katastrofe, ki visi nad Evropo, toda predložila nista nobenega konkretnega programa napram Poicarejevi politiki.

Curzon je rekel v lordski zborници, da ne ve, kaj se zgodi v prihodnjih treh mesecih. Baldwin je v nižji zborници poročal, da se je vlada obrnila na zaveznike, naj dovolijo priobčitev tajne korespondence, ki se je zadnje čase križala med Londonom, Parizom, Bruseljom in Rimom. Iz teh not bo razvidno — je rekel Baldwin — kako stoje stvari, in potem naj svet sodi.

Iz tega sledi, da je Anglija obtožila Francijo, da noče rešiti reparacijske krize ,obenem pa jo je posvarila, da se bliža katastrofa, ako ne neha tirati Nemčije v prepast. Svet naj sodi in svet naj pomaga!

Liberalni voditelji v parlamentu so bridko razočarani in naravnost očitajo Baldwinu, da nima poguma, da bi se postavil Poincareju po robu. "Kaj pa bo zdaj? — vprašujejo opozicionalci. Dovolili smo Franciji, da je okupirala Poruhrje in zdaj naj gledamo, da Nemčijo hudič vzame, Francija pa pobaše njene industrije?"

MacDonald, vodja Delavske stranke, je rekel, da Francija vodi vojno z Nemčijo v mirnem času in te vojne mora biti konec.

Baldwin je poročal, da sta Belgija in Francija kratkomalo prezrli odgovor Anglije Nemčiji, ki je bil poslan zaveznikom v pretres; odgovorili sta le na priloženo noto, ki je pojasnjevala stališče Anglije. Italija ni dala pismenega odgovora, temveč italijanski poslanik v Londonu je ustmeno sporočil Mussolinijevo mnenje.

Kakor je videti, je politika Anglije zdaj sledeča: najprvo se objavijo vse note, ki so bile izmenjane med Londonom, Parizom in Bruseljem, nakar bo vlada čakala, kak bo učinek korespondence na javno mnenje. Nato misli vlada apelirati na vse zavezniške in nevtralne države za mednarodno konferenco, na kateri se naj rešuje odškodninsko vprašanje. Kaj se pa medtem lahko zgodi s Poruhrjem in z Nemčijo sploh — se nihče ne upa misliti.

Pariz, 3. avg. — Francoski listi in uradni krogi se ponosno trkajo na prsa in drže glave pokonci ter

(Dalje na 3. strani.)

OSEMURNIK SE LAHKO TAKOJ UVEDE.

"Osemurni delavnik v jeklarski industriji se lahko uvede ta teden, kolikor se tiče dovoljnega števila delavcev," je izjavil tajnik delavske industrijske unije kovinarjev in strojnikov št. 440 v Chicagu, ko je pobijal Garyjevo izjavo, da je osemurnik nemogoč, dokler ni dovolj delavcev na razpolago.

"Naša unija lahko preskrbi delavce, kar jih rabi jeklarski trust za uvedbo osemurnika. Ampak trust noče dovolj delavcev. V Cantonu, Garyju in McKeesportu je dosti delavcev brez dela, toda jeklarki baroni jih nočejo najeti."

Nemčija preprečila razkol v ententi?

Nemška vlada je baje apelirala na Anglijo, naj ne da Franciji prostih rok.

London, 3. avg. — Nemčija je ohranila entento! — Nepotrjena vest, ki pa je lahko resnična, se glasi, da je nemška vlada v zadnjem momentu apelirala na Anglijo, naj ne prelomi stikov s Francijo iz razloga, ker bi Poincare potem imel proste roke v Poruhrju in nadaljeval okupacijo Nemčije kos za kosom morda do Berlina.

Nemški poslanik je včeraj zjutraj posetil ministrskega predsednika Baldwina, predno se je ta podal v zbornico in mu izročil apel iz Berlina. Cunova vlada je mnenja, da ji zmerno stališče Anglije koristi le toliko časa, dokler je angleško-francoska ententa nepretrgana.

Angleško časopisje, ki bi rado videlo energično akcijo napram Francijo, je zelo poparjeno vsled včerajšnje Baldwinove izjave v zbornici. Splošna sodba tega časopisja je, da nima sedanja angleška vlada nobene hrbtenice. Dokler je bil Lloyd George na čelu vlade — pišejo — se ni Francija upala okupirati Poruhrja.

Fašistovska vstaja preti na Ogrskem.

Obsedno stanje razglašeno.

Budapešta, 3. avg. — Vlada je snoči razglasila obsedno stanje v Budapešti.

Ogrski preti fašistovska vstaja. Ogrski fašisti, ki se imenujejo "Prebujeni Madžari", se pripravjajo na polastitev vlade s silo. Včeraj so bile velike nacionalistične in monarhistične demonstracije. Fašisti so vodili napade na žide in delavske organizacije. Železničarji so v protestu zastavkali in vlaki ne vozijo; popolno počivanje prometa ogroža deželo.

Ministrski predsednik Bethlen je naznanil ,ko je razglasil obsedno stanje, da bo vlada brez obzira zatrla vsak pojav vstaje in terorizma.

IZMED 62 SAMO 9 DOBRIH ZASTOPNIKOV.

New York, N. Y. — Newyorško mesto ima 62 zastopnikov v državni skupščini — v spodnji hiši legislature. Izmed teh 62 je samo devet poslancev, ki so si stekli velike zasluge v boju za dobro postavodajo in se protivili slabi, kakor poroča meščanska unija, ki je precej nepristranska organizacija v tem mestu.

VREME.

Chicago in okolica: V nedeljo oblačno in nestalno. Lahki vzhodni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24. urah: najvišja 79, najnižja 70. Solnce izide ob 5:46, zaide ob 8:06.

Novi predsednik
Calvin Coolidge

Calvin Coolidge postal novi predsednik.

V splošno javnost je prišlo njegovo ime, ko je pozval državno milico proti stavkujoči policiji l. 1919. Po stanu je advokat. Pred izvolitvijo za podpredsednika Združenih držav je bil governer v državi Massachusetts. Poprej ni bil izven domače države skoro nikomur znan. Mož ne govori dosti in je znan po svoji redkobesednosti.

Washington, D. C. — Calvin S. Coolidge, ki je s smrtjo predsednika Hardinga postal po ustavnih določbah trideseti predsednik Združenih držav, je bil rojen na mali kmetiji v Plymouthu, Vt., pred enainpetdesetimi leti na dan četrtega julija. Njegov oče je imel poleg tiste male kmetije še vaško prodajalnico. Coolidgevi predniki so bili odtlej, ko se je John Coolidge l. 1630. naselil v Watertownu, Mass., vsi kmetje.

Vzgojen je bil na ljudski šoli v Plymouthu in potem pa na Amherstovi univerzi, kjer je dovršil svoje študije l. 1895. Pozneje je bil odvetnik v Northamptonu, Mass., in tu se je ravno pričela njegova politična karijera.

Coolidge (izg. Ku'lidž) je bil po dokončanju pravnih študij petindvajset let v javni službi. Izvoljen je bil šestnajstkrat za javno službo in še nikoli ni bil poražen na voliščih.

Njegova prva javna služba je bila tedaj, ko je bil l. 1899. izvoljen v mestni svet v Northamptonu. Bil je najprej mestni solicitator, potem okrajni klerk, zatem državni poslanec, nadalje dve leti župan, potem štiri leta državni senator in zadnji dve leti pa predsednik zveznega senata in podpredsednik Združenih držav. Podgoverner je bil tri leta.

L. 1918. ga je republikanska stranka nominirala za governerskega kandidata, in tedaj je bil tudi izvoljen za governerja z večino kakih 17,000 glasov.

Dotlej, ko je šla skoro vsa bostonska policija na stavko, je bil Coolidge prav malo znan izven svoje lastne države Massachusets. Tista stavka je bila v mesecu septembru l. 1919. Coolidge je bil tačas državni governer. V Boston je poslal po velikih nočnih izgredih državno milico, da je zdržala red in mir. Stavkarje je obdolžil, da so beguni ali dezerterji. Zato so bili postavljeni drugi možje na njih mesta, in stavkarji niso nikoli več dobili nazaj svojih služb. Državne čete so zdržavale mir več tednov, dokler niso bila izpolnjena vsa policijska mesta z novimi močmi.

V mesecu juniju l. 1920 je bil izbran za tovariša umrlemu predsedniku Hardingu v predsedniških volitvah. Dne 4. marca 1921 je prevzel službo zveznega podpredsednika, na katerem mestu je bil poprej Thomas Riley Marshall iz Indiane.

Kmalu potem, ko je Coolidge postal podpredsednik Združenih držav, mu je predsednik Harding dal sedež za kabinetno mizo v Beli hiši.

Coolidge je bil večkrat napaden od strani političnih voditeljev. V avgustu 1920 ga je kritizirala Ameriška delavska federacija, ker je kot governer vetiral predlogo za 2.75 odstotno pivo in ker je podpisal zakonsko osnovo za varčevanje dnevne svetlobe.

Lani se je vdeležil minnesotskega državnega sejma, ki se ga je vdeležilo nad 20,000 oseb. Ob tej priliki je moral prenehati sredi svojega govora.

Predsednik Coolidge je znan po svojih zelo kratkih govorih. Enkrat je imel v senatu govor, ki je bil samo iz osmih besed in ki je bil proti neki predlogi. In zakonska osnova je bila poražena.

Ko ga je nekdo opozoril na to, da je socialist, se je precej razjezil ter rekel: "Naka, nisem."

L. 1905. se je oženil z gdčno Grace A. Goodhune iz Burlingtona, Vt. Iz tega zakona sta dva sina, in sicer John, star 16 let, in Calvin, star 14 let.

Lloyd George pride v jeseni.

Toronto, Kanada.—Lloyd George, bivši ministrski predsednik Anglije, poseti Kanado v septembru in potem obišče Združene države.

Umor Ville je politično zločin.

Mexico City, Hebiga, 3. avg. — Posebni odbor, katerega je bil pooblastil kongres, da prišče zadevo umora Francisca Ville, zdaj poroča, da je umor politično zločin.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto. $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $6.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $6.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (Julija 31-23) poleg vašega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da ze vam ne ustavi list.

ŽELEZNIŠKE DRUŽBE SE PRIPRAVLJAJO, DA BRANIJO SVOJE INTERESE.

Ko se snide prihodnji kongres v decembru, pride najbrž do viharnih razprav v kongresu glede ameriških železnic. Znamenja, ki napovedujejo take razprave so že tukaj. Višji železniški uradniki obdržavajo govore, v katerih stokajo v interesu železnic. Časnikarski poročevalci jih intervjuvajo in veliki dnevniki prinašajo njih intervjuve, da se tako vpliva na javno mnenje.

In zakaj? Da branijo interese železniških družb! Iz govoranc in intervjuvov z višjimi železniškimi uradniki je razumeti, da so železniške družbe proti spreminjanju transportnega zakona. Železniške družbe žele, da transportni zakon ostane tak, kakršen je. Za to imajo svoje vzroke. Železniški uslužbenci so pač mislili, da transportni zakon varuje enako pravice uslužbencev in železniških družb. Zadnja stavka železniških delavcev pove seveda nekaj drugega. Železniške družbe so lahko provocirale železniške uslužbence s kompanijskimi unijami in jim z njimi nagajale. Ali pot je bila dolga, da so železniški uslužbenci ukrotili to nagajivost železniških družb.

Transportni zakon tudi določa, da železniške družbe oddajo profit, ki presega postavno določeno vsoto v skupen sklad, iz katerega se plača primankljaj železniškim družbam, katere niso dosegle postavno določenega profita. Nekatere železniške družbe nočejo ničesar slišati o teh določbah in pravijo, da se zatečejo na sodišča in dobe tam potrebno pomoč.

Železniške družbe tudi niso zadovoljne, da se spremeni sistem za ocenjevanje vrednosti ameriških železnic, ki ga izvaja po zakonu meddržavna trgovska komisija.

V Chicagu se je obdržavala konferenca, ki se je pečala z vprašanjem, koliko so železnice vredne. Konferenci je predsedoval senator La Follette iz Wisconsina. La Follettov nastop na tej konvenciji ni všeč železniškim družbam. Senator La Follette se je pred trinajst leti potrudil, da je bila sprejeta postava za ocenjevanje vrednosti ameriških železnic. Železniški magnatje in njih podporniki zdaj obtožujejo La Folletta, da ne mara več te postave.

Razprave na tej konferenci pokazujejo nekaj drugega, kot očitajo železniški magnatje in podporniki La Follettu. La Follette in tovariši niso proti ocenjevanju vrednosti ameriških železnic. Ampak oni žele, da je to ocenjevanje pravično, da se štejejo le vrednosti in ne "voda", ki ima namen napihniti in povišati vrednost ameriških železnic. Tako napihovanje železniške vrednosti povzroča, da mora ljudstvo plačevati pretirano voznino in tovornino.

Tak je položaj. In ta položaj govori jasno kot beli dan, da pride do viharnih razprav v kongresu.

Od kongresa je seveda odvisno, kako se železniško vprašanje reši.

Pokojni industrijalni inženir Glenn Plumb je pokazal, da se da železniško vprašanje rešiti pravilno, ako se nacijonalizirajo ameriške železnice po njegovem načrtu.

Veliko let se že bije boj, da Chicago postane morsko pristanišče. Da se ta zahteva uresniči, se mora zgraditi kanal Sv. Lavrencija tako globok in velik, da lahko po njem plovejo tudi veliki oceanski parniki. To bi bila še le polovičarska zveza z morjem. Zgraditi je treba še svezo z morjem za velike parnike prek Čikaškega kanala, reke Illinois in Mississippi, da je zveza popolna. Toda dozdaj je zgrajena le zveza prek kanala Sv. Lavrencija za manjše ladije.

In zakaj gre tako počasi? Razvoju vodnih potov nagajajo privatni železniški interesi, dasiravno so vodna pota dandanes za gospodarski razvoj tako potrebna, kot slepcu oko, da vidi.

Ako se ameriške železnice nacijonalizirajo po Plumbovem načrtu, tedaj odpadejo velike ovire za razvoj vodnih potov v Združenih državah.

SLIKE IZ NASELBIN.

Olmstead, Ohio. — Zopet je čas, da bi kaj slišali s farm. Iz naselbin je malo dopisov, zato bom pa jaz malo pisal.

Letina pri nas je še precej povoljna, samo sena je bolj malo, ker ob pravem času ni bilo dovolj dežja. Povolji mi je tukaj in zadovoljen sem, odkar sem zapustil državo Wisconsin ter se sem naselil.

Ko sem gledal za drugo farmo okoli Clevelanda, Ohio, mi nikjer ni ugajalo bolj kot v tej okolici in tako sem kupil 85 akrov lepe zemlje brez poslopja od tlakovani cesti in električni napeljavi proti Clevelandu. Jako mi je ugajalo tu in začel sem znova graditi hišo.

Drugi dan za mano je že prišel v ta kraj Peter Jelenec iz Clevelanda, in on je kupil nasproti mene 27 akrov. Tri leta so pretekla od tedaj, ko sem prvi izvedel za ta kraj, kajti nihče izmed rojakov ni vedel za to malo vas, čeprav je oddaljena komaj 18 milj od klevelandskega 'Squara'.

Ko sva nekoč prišla skupaj z rojakom Johnom Žulečem v Clevelandu in sem mu povedal, da sem kupil drugo farmo, je takoj želel pogledati mojo farmo. In peljali smo se ven iz mesta ter čimvolj smo se skozi prijazne kraje bližali sem, bolj mu je ugajalo. Pokazal sem mu mojo zemljo z lepim vrtom jablan in tako še drugo zemljo naokoli. Lepi vogal s štirinajstimi akri mu je posebno ugajal, šel je domov po svojo soprogo in kupila sta ga.

Od tedaj, ko sem se stalno tu naselil, me je obiskalo že mnogo Slovencev in ugajalo jim je. V tej okolici so krasne male farme, po katerih žive še pijonirji, so razne lepo tlakane ceste in polje z vrtovi ter vinogradi. Imeli smo tu že piknike in tako so se s tem krajem seznanili rojaki.

Imel sem pa veliko preveč zemlje in tako tudi nekaj dolga. Torej sem prodal osem akrov mr. Makovcu s poslopjem. Tako mi je ostali še 26 akrov zemlje. Rojaka Makovca je pripeljal sem mr. Zuleč, kateri, bi želel, da bi pripeljal še več takih rojakov, da se bomo med seboj razumeli in rekli, da imamo tu slovensko naselbino. Sedaj so pretekla tri leta, odkar se je tu ustavil prvi Slovence, a zdaj nas je še štiri družine. Med temi so že člani S. N. P. J. Takoj upam, da bomo v prihodnjih treh letih že imel svoje društvo.

Slovencem bi priporočal, da bi kupovali male farme v bližini velikih mest. Kupiti pa je treba takoj, čim se kaka razprodaja prične, kajti v takem slučaju se cena svetu hitro viša. — **Frank Kocevar.**

Brookhart pobija laži o Rusiji.

Brookhart, zvezni senator iz države Iowe, se je ravnakar vrnil s svojega potovanja po sovjetski Rusiji in je zdaj goreč zagovornik za neposredno in brezpogojno priznanje sovjetske Rusije. S svojimi izjavami pobija o delavski in kmečki republiki razširjene laži, ki jih tako radi natolcujejo Gompers, Hughes, Easely, Walling in druge dobričine take sorte.

Dospevši v Berlin na svoji preučevalni poti o zadružnem gibanju po Evropi je senator prišel na idejo, da bi posetil sovjetsko Rusijo. Nek poročevalec je namreč v čikaški Tribuni napisal tako strašen članek o sovjetski Rusiji, da je pričela Brookharta zelo zanimati in tako je izposloval od "rdečega" poslanca v Berlinu dovoljenje za obisk te strašne dežele. Po svojem povratku pa je senator povedal zanimivosti iz Rusije v Auditoriumu zadružne lige v New Yorku.

Posebno je zanimalo Brookharta, kaj dela ruski kmet. Čim je prišel v Rusijo skozi Poljsko, je takoj spoznal, da na sovjetski fronti ne izgleda tako krvavo kakor slikajo ameriški časopisi. Na meji je srečal vodjo ameriške pomožne administracije, zastopnika židovskega pomožnega odbora in še neke druge komisarje sovjetske vlade.

"Sam sem farmar, zato nisem rabil tolmača, da bi mi pravil, kaj delajo ruski kmetje. Videl sem 2,000 milj poljedelske dežele, obdelane kakor na Angleškem, v Franciji ali na Nemškem in bolje kot v Združenih državah. Tedaj sem se spomnil pripovedovanja nekega poročevalca v Berlinu, ki mi je pravil, da kmetje v Rusiji ne marajo več obdelovati polja. Skozi okno železniškega voza, sem videl ob 2000 milj dolgi poti obdelana polja, kar razgalja številne laži o ruskih kmetih in delavcih."

Tu se je v svojem govoru senator poslužil prilike, da je prav občutno sunil pod rebra starega, častitljivega Sama Gompersa. Govoreč o tolmačih, ki jih je dobil od Ameriške pomožne administracije, je Brookhart rekel: "Ena iz med njih je bila ženska, soproga carističnega generala, ki je padel v boju proti boljševikom. Druge soprog je bil še vedno v rdeči ječi, tretji pa je bil pek, ki je ob času carja zaposljeval 3.500 ljudi. Zdaj je njegova tovarna v rokah države. "Dobil sem torej take, nedvomno sovjetski vladi nasprotne ljudi, da mi tolmačijo na poti po Rusiji."

"Obiskal sem Minsk, Moskvo in Kijev in videl na poti silno veliko število kmečkih hiš, ki jih popravljajo in gradijo nove. Vse nove hiše so modernejši domovi in pokazujejo več napredka kot ga je bilo storjenega celo tisočletje pod caristično civilizacijo. Od začetka so kmetje pozdravljali protirevolucijonarne generale in jim ponudili kruha in soli. Toda ti generali, nasprotniki boljševikov, so pripeljali s seboj hišne gospodarje. "Ti gospodarji so nas nagnali iz naših domov. Sovjeti pa so nam dali nazaj naše domove in nas izobraževali. Judenič, Djenikin in Kolčak so nas pobivali, jemali nam žito in semenje ter so odgovorni za lakoto." Tako so mi rekli ruski kmetje."

Senator Brookhart je dalje pripovedoval, kaj so mu pravili ruski kmetje. Rekli so mu, da nikakor ne morejo razumeti, kako da tako dobra dežela kot so Združene države, more biti brez sovjetske vlade. Posebno z trpkostjo se kmetje spominjajo protirevolucijonarjev in zanikali so Brookhartu vsako laž, ki jo je slišal tu, da boljševiki zatirajo ljudi radi vere.

Največ pozornosti je senator posvetil opazovanju poljedelstva. Brookhart pravi: "Obiskal sem poljedelski kolegij blizu Petrograda po nasvetu profesorja Williamsa, Američana, ki je bil tam že štirideset let. Ko je nastopila revolucija, je največ učiteljev tega kolegija stalo za sovjetsko vlado. Bilo je tu kakih 5.000 dijakov, čeprav je šola opremljena samo za 2.500 dijakov. V knjižnici sem našel celo najnovejše znanstvene poljedelske buletine, ki so bili izdani v Iowi, Massachusettsu, New Yorku in drugod. Regularni kurz na tem kolegiju traja tri leta, a če dijak hoče še izpopolniti svoje učenje, mu dajo priliko do petih let. Enajst takih kolegijev je in v vsakem je od dva do tri tisoč dijakov.

"Zdaj pa poglejmo kontrast z drugimi deželami. Tu je toliko zanimanje za te kolegije, v carigradskem sličnem kolegiju pa sem našel 40 učencev, v Bukarešti 45, a v Varšavi ga šele organizirajo."

"Tu šele vidimo pravo sliko, kako se razvija ruski narod in napreduje. Obiskal sem zemljišče, kjer bo v mesecu avgustu velika poljedelska razstava v Moskvi. Prostor obsega 155 akrov zemlje, boljše, kakor kjerkoli v Iowi. Za razstavljalce iz tujezemstva je pripravljenih 14 akrov. Krasno razliko vidimo v razstavi, kjer pokazujejo nove in stare hiše. Nove, ki jih gradijo sedaj, so v vseh ozirih mnogo čistejše in sanitarnejše. Kmetje naokoli čakajo na razstavo, pri tem pa jim učitelji s poljedelskih šol dajejo poduk o umnem poljedelstvu. Vlada je te učitelje nastavila za dobo razstave prav za ta namen, da bodo poučevali kmete, ki prihajajo oddaleč na razstavo."

"Kalinin, kmet-predsednik sovjetske republike, je bil odsoten, ko sem bil v Moskvi; torej ga nisem mogel videti. Mnogo govore o njegovih zmožnosti. On je glava sovjetskega sodišča. Blizu dvornega sedeža stoje hiše za nekaj sto kmetov. Stane jih 6 do 8 centov na dan, kjer lahko bivajo med čakanjem na Kalinina, da jih zasliši. Tudi medtem, ko čakajo, so tam učitelji, ki jim dajejo poduk o poljedelstvu."

Brookhart dalje pravi o treh slučajih, o katerih je razsodil Kalinin. Pri koncu je z nasmehom dejal senator da nikakor ne dvomi, da razsodbe niso bile jasne, čeprav niso odločili odvetniki.

Iowski senator je nato pobijal laži o Rusiji, katere tako rad ponavlja Gompers in njegovi pristaši glede ruske industrije. Govoril je o svojih posetih tovarn z zanimanjem poslušajočemu občinstvu: "Videl sem štiri državne tekstilne tovarne. V eni sem našel bolj spopolnjeno produkcijo kot je bila pred revolucijo. — Blago, ki je izdelano v teh tovarnah je dobro kakor katerokoli drugo, ki sem ga videl. Te tovarne so napravile za tri miljone zlatih rubljev čistega dobička, odkar jih imajo sovjeti. Tovarne obratujejo 98 odstotno in na podlagi 44 urnega delavnika, dočim so obratovale pred revolucijo s šestdeseturnim delavnikom."

Senator Brookhart je imel priliko ogledati si zadružno gibanje v Angliji, Franciji, Nemčiji, Danski, Norveški, Poljski in sovjetski Rusiji. Bil je navdušen radi velikega napredka in visoke stopnje razvoja, ki so jo dosegle ruske zadruge. Senator je posetil voditelja Centralne zadružnice in bil je presenečen radi dovršenega in uspešnega delovanja novih ruskih zadrug.

"Trideset odstotkov vse trgovine v Rusiji sedaj vodijo zadruge. Računajoč po zlatih rubljih je njih produkt šestkrat tolik kot pred vojno. V načrtu imajo organiziranje vse državne industrije v nekaj letih s pomočjo sovjetske vlade. Sovjetska vlada je v obilni meri že pomagala zadrugam, ki danes štejejo nad sedem miljonov aktivnih članov."

Brookhart je tudi govoril s Čičerinom, Trockijem in komisarjem za poljedelstvo. Povedali so mi, da Rusija namerava v popolnem reorganizirati industrijo na zadružni podlagi. V svojem zadnjem načrtu je Lenin označil, da bo gospodarsko stremljenje sovjetske vlade — zadružništvo.

K zaključku je Brookhart primerjal razmere pa različnih evropskih državah z razmerami v Rusiji, kjer je videti stalni napredek v vseh ozirih izboljševanja. On trdno stoji na stališču, da mora Amerika priznati sovjetsko Rusijo, kar je v lastnem interesu Amerike kot v interesu ruskih kmetov in delavcev.

Nacionaliziranje moških!

Piše **Frank Evans.**

Kar je mladih držav na svetu, katere je porodila velika vojna in katerim sta Woodrow Wilson in gdč. Samoodločba bila boter in botra — je republika Čehoslovakija izmed vseh najbolj spoštovana.

Vsi negrešni ljudje, ki so izšli iz vojne v stari, predvojni srajci, so s ponosom kazali na obljubljeno deželo Čehoslovakijo kot edino svetlo in čisto točko v temnem oceanu evropskega boljševizma, v kateri ne bo socializacija prirodnih bogastev in strašni rdeči program "nacionaliziranja žensk" nikdar, nikdar dovoljen! Dežela, za katero je jamčil Wilson!

Pripovedka o nacionaliziranju žensk v Rusiji je bila sicer kmalu pozabljena na Angleškem, kjer je bila prvič objavljena, ampak stoodstotkarji v Ameriki se niso dali oropati pripovedke. Bila je prelepa in predobra, zato so jo navdušeno deklamirali na banketih in sodiščih. Ko je bil Ruthenberg pred sodiščem v Michiganu radi "kriminalnega sindikalizma", je državni pravdnik — ko je prečital Buharinovo knjigo zoper vero — dejal, da so komunisti največji sovražniki družine in čistosti. Pokazal je na Rusijo, rekoč: "Poglejte Rusijo, kjer so vse žene občinska lastnina!" — To je kajpada vleklo. Ruthenberg je bil spoznan krivim "kriminalnega sindikalizma". Kako pa ne, če je prijatelj boljševikov, ki so poobčinili žene? Mož je bil razglašen krivim, sodišče je odšlo na počitnice. Delavski obrambni odbor pa plačuje tisočake v svrho, da poizve pri vrhovnem sodišču, kaj je pravzaprav 'kriminalni sindikalizem".

Medtem se je pa nekaj zgodilo. Laž je podlegla resnici. Čehoslovakija je posekala Rusijo! Dne 7. julija jo poslanka v čehoslovaškem parlamentu predlagala, da mora država prisiliti vsakega moškega, da si vzame dve ženi; če že ima ženo, mora imeti še eno. Kdor tega ne stori, ga čaka ostra kazen. Poročila molče, dali je bilo kakšno glasovanje o tej predlogi, toda debata v zbornici je bila vroča in predsednik je moral suspendirati sejo.

Kaj zdaj poreče michiganski državni pravdnik, kadar pride zopet kak komunist pred sodišče radi "kriminalnega sindikalizma"? Vzorna republika Čehoslovakija, katero so vedno slikali v podobi angelja napram boljševiškem hudiču, je zdaj razvpita po vsem svetu kot dežela, v kateri se priporoča nacionaliziranje moških. Ni čuda, da je pošten "wobbly" v Leavenworthu oni dan odklonil pomiloščenje, ki mu je bilo ponudeno s pogojem, če se pusti deportirati v Čehoslovakijo!

LA FOLLETTE ODPOTOVAL V EVROPO.

New York, N. Y. — Senator Robert M. La Follette je odpotoval v sredo s štirimi drugimi senatorji na ladji George Washington na konferenco medzavezniške parlamentarne unije v Genevo. Dejal je, da hoče dobiti prvovrstne informacije o Evropi, da bodo potem lahko njegovi volilci dodobra poučeni o evropskih razmerah.

La Follette je bil ob odhodu zelo dobre volje. Ko vprašan, kam namerava iti, je odgovoril smeje: "Ali ni to smešno, če me kdo sliši reči, da ne vem, kam grem. Ali tako je."

PISMA NA POŠTI

v Chicagu imajo sledeči rojaki: Mrs. Frank Hiter, št. 2755. Vinko Dolzan, št. 928, Roman Doric, št. 933, Frolich Roza, št. 947, D. Kandich, št. 981. Majer Ludvik, št. 1012, Antonija Palcak, št. 1029, Frank Perkovich, št. 1033 in Nick Relich, št. 1046. Pisma dobite na glavni pošti z Adams ceste v veži. Poleg tekoče številke povejte tudi kraj, odkoder pismo pričakujete.

NOVA KNJIGA! NOVA KNJIGA!

"Pater Malaventura"

in

"V kabaretu"

Spisal Zvonko A. Novak. Ilustracije narisal Stanko Žele.

Izdala in založila Književna matica S.N.P.J.

Povest iz življenja ameriških frančiškanov. To je prva slovenska knjiga v Ameriki, ki ima izvirne slike. Fina trda vezba. Stane $1.50 s poštnino vred. Rojaki, sezite po tej knjigi, ne bo vam žal!

Naročbe sprejema

Književna Matica S. N. P. J.

2657-59 So. Lawndale Ave., Chcago, Ill.

…anajsturni delavnik …bo odpravljen takoj —Gary.

…trebnimi izpremembami bodo …li takoj, pravi jeklarski mag… ali ne ve pa, kdaj bodo končane.

…EDBA OSEMURNEGA DE…AVNIKA BO ZAHTEVALA VEČ KAKOR 60,000 DODATNIH DELAVCEV.

…ew York, N. Y., 2. avgusta. — …itev dvanajsturnega delavni… v jeklarski industriji se bo pri… nemudoma, in mezde za ti… uslužbence, katerih delavne u… bodo skrčene na osem ur na … bodo tako uravnane, da bodo …redne s 25 odstotnim poviša…. Tako so sklenili danes rav…elji jeklarskega trusta.

…lbert H. Gary, ki je predsed… omenjenega trusta in načel… ameriške jeklarske korpora… je dejal po današnji konfe…i, da stopi ta izpremememba v …avo, bržko bodo to dopuščale …mere z ozirom na dobavo de…kih moči. Dejal je, da se n… …er ne da reči, kdaj bodo na…vane izpremembe popolnoma …iene, ali pripomnil pa je, da …o nobenega nepotrebnega od…nja v tej zadevi.

…akor so preračunali, bo krajši …vnik zahteval od 60,000 do …00 dodatnih delavskih moči, … bo veljalo industrijo pribliż… $45,000,000 na leto.

…lužbenci, ki sedaj prejemajo …0 za dvanajsturno delo, bodo …ivali po novem sistemu osem…ega delavnika po $4. Vsi dru… …delavci bodo, kakor je nazna…no, delali po deset ali manj … Plača bo taka na uro, kakr… so prejemali doslej.

…ary je še pred nedavnim de… da so delavci jako zadovoljni …vanajsturnim delavnikom. To …o domnevo je hotel podpreti …m, da je trdil, češ, da hoče … delavec zaslužiti več kakor …j. Tisto bedasto domnevo …nata Garyja pa so izpodbili …vci sami. Gary je bil tedaj i… mnenja, kakršnega je še …es.

…a so ravnatelji njegove korpo…je sklenili odpraviti dvanajst… delavnik, jih je k temu pri… javno mnenje, ne pa dobro…nost do delavcev samih. Po …ovem mnenju naj namreč de… gara in tlačani pa pridno …. Drugega mu ni treba ničo… si domneva magnat Gary.

… če je magnat Gary prišel se… s to svojo novico na dan, je …čno, če sklepamo, da je hotel …o nasuti ameriški javnosti le … v oči.

…j sam pravi, da ne ve, kdaj … 'sklenjene' izpremembe iz…ene. In tako se prav nič ne …imo, če pravimo, da ni dosti … na to 'veselo' novico.

…loveku, ki se je vselej dokra…ovražno in brezsrčno obnašal …delavcev, se ne omehča kapi…tična zakrknjenost kar čez …

…z delavskega sveta.

(Federated Press.)

…nija steklarskih delavcev v …ntic Cityju, N. J., zahteva …set odstotkov mezdnega po…a. Družbe so pristale, da vrne… …delavcem staro mezdo, ki je … za časa vojne, to je enajst od…kov več kot znaša sedanja …da.

…eč ko 3000 telefonistk v …sachusettsu in drugih državah …Vzhodu, ki so stavkale pet …ov, ne more dobiti dela nazaj. …žbe se izgovarjajo, da imajo …lj stavkokazic, katerih zdaj …jo odsloviti. Stavka telefo…k je bila izgubljena vsled raz… med dekleti.

…obačni delavci v Bostonu, …reesterju, Springfieldu, Mass., … Bangorju, Me., so zastavkali, … jim delodajalci nočejo povišati …de. Delavci zahtevajo 15 od…kov poviška. Okrog 4000 de…ev je na štrajku.

…"Industrijalni Radnik" se ime… … nov hrvaški list, ki je začel …jati v Chicagu dvakrat na …ec. List zagovarja industrijski …nizem. Naročnina $2 na leto. …lov: 1001 W. Madison St., …ago, Ill.

…avkujoči čevljarski delavci v …ktonu, Mass., bojujejo težko …o. Policija jim je prepovedala …že in javne shode. Zastopniki …je za ameriške civilne svobod… …e v New Yorku kakor tudi or…izacije dosluženih vojakov …orld War Veterans" so prišli …karjem na pomoč v boju za …odo govora in zborovanja.

Smotri čikaške klinike za porodno kontrolo.

Chicago, Ill. — Predložena čikaška klinika za porodno kontrolo, ki čaka sedaj na dovoljenje od strani pomožnega korporacijskega pravnega zastopnika Franka M. Paddena, ne bo dajala samo navodil za preprečitev spočetja, nego bo tudi pojasnila zakonsko življenje, kakor se je včeraj izjavila v imenu vseh tistih, ki se potegujejo za kliniko, zdravnica Rahela Jarros.

Ta zdravnica, ki bo voditeljica te klinike, če bo dovoljena, je obrazložila temeljno idejo nameravanega zavoda, ki se bo predvsem pečal s problemom, kako najbolj osrečiti ljudi v zakonskem življenju.

V mnogih slučajih pomagajo znanstveni nasveti zakonom, ki nimajo otrok, k sreči. Znanstvena pojasnila vplivajo dostikrat tako, da je nesreča zavselej odstranjena iz zakonskega življenja," je dejala zdravnica Rahela Jarros.

Sklicevaje se na potrebo takih pojasnil in informacij med revnimi in neukimi ljudmi je dejala mrs. Benjamin Carpenter, ki je načelnica tozadevnega odbora, da bodo tvorile informacije za porodno kontrolo le majhen del programnega dela na kliniki.

"Mi nameravamo dajati pozitivne in negativne informacije, ki bodo pospeševale družinsko življenje in srečo v njem. In to bomo delali na spodoben, miren in zdrav način," je rekla ga. Carpenter.

Poročilo zdravnice dr. Jarrosove je bilo podano pod naslovom "Zakaj kliniko za porodno kontrolo?"

Najprej je povedano v tistem poročilu, da se zavzemajo za kliniko osebe, ki so preučile to vprašanje z vseh strani. Dobile so od državnega pravdnika Brundaga pravno mnenje o tej zadevi, je povedano. Večkrat je ta skupina že storila početne korake v ta namen, ali vselej pa je prišla do zaključka, da še ni bil čas ugoden za to. Zdravnica nadaljuje v svojem poročilu:

"Lansko poletje sem natanko preučila obe kliniki za porodno kontrolo v Londonu. Vrnivši se v to deželo sem povedala svoji skupini, kako globok vtis sta napravile londonski kliniki name, da, tako globok vtis, da nič več ne dvomim o možnosti take klinike v tem mestu. Nameravana klinika se ne bo pečala samo z negativnimi pojasnili, nego tudi z onimi, ki bodo navajala mlade zakonske pare k želji po otrocih. Klinika bo dajala ljudem nasvete, kako je treba živeti v zakonu, da sta mož in žena srečna.

"Nekateri izmed nas so vedno mislili, da je porodna kontrola le del važnega spolnega problema v zakonskem življenju, in da ne moremo pomagati samo s pojasnili o tem, kako preprečiti spočetje, rešiti problema posameznega človeka ali pa cele družine, pa naj bo to bogata ali revna.

"Kadar razpravljamo o porodni kontroli, moramo biti uverjeni, da je to dejstvo, ne pa teorija. Vedeti moramo, da so bile med civiliziranimi ljudmi že več desetletij v rabi metode — dobre, slabe ali indiferentne — za kontrolo števila potomstva v družini. Med neciviliziranimi narodi so to vprašanje deloma rešile kuge, ki so opustošile njih mesta in v veliki meri zmanjšale prebivalstvo.

"Med izobraženejšimi ljudmi našega rodu je večje samozatajevanje, ali pa dobljeno pojasnilo izdatno zmanjšalo število našega potomstva, kakor nam to kažejo maloštevilne družine med trgovskimi in profesijonalnimi sloji. To dejstvo je zbudilo upravičen strah, da bo kmalu več neukih, nevešči h in slabo razvitih ljudi kakor pa spodobnih in izobraženih, kar bi utegnilo hudo škodovati naši civilizaciji.

"Vse te okolščine ustvarjajo kričečo potrebo za prava pojasnila glede samozatajevanje in porodne kontrole med ogromno armado revnih in neukih ljudi, kakortudi med popolnoma zavednimi delavci in kmeti. Vse socialne ustanove morejo dokazati, da je zdravje in sreča matere in cele družine v nevarnosti radi prevelike rodbine.

"Iz lastne izkušnje morem kot zdravnica navesti nebroj tragedij, ki so bile posledica neukosti in nevednosti. Mnoge matere umro na porodu, ali pa si popolnoma pokvarijo zdravje radi srčne bolezni, jetike, in drugih bolezni, ker ni bilo nikogar, ki bi poučil moža in ženo o nevarnostih otroškega poroda v takih razmerah.

"Mnogokrat se porodi slabič ali idiot v veliki družini zdravih in bolnih otrok, kar strašno otežuje družini obstoj. A dostikrat pa poveča breme zasebne in javne dobrodelnosti. Na sto in sto mater gre boječ se, da bi ne rodile, k temu in onemu zdravniku, da bi jim odpravil zaplodek ter jih tako rešil strahu vsaj začasno.

"Mi upamo, da bo ta klinika za porodno kontrolo občinstvu v veliko korist, ker bodo potem mogli ljudje dobivati znanstvene informacije glede tega, kako je treba živeti v spolnem oziru, da je zakonsko življenje prijetno in srečno. Na kliniki bo dobil lahko vsakdo dober in pameten pa znanstven nasvet v vseh spolnih vprašanjih. In tako bo to posebno prav prihajalo revnim, tujim in neukim ljudem, ki ne morejo drugače dobiti takih nad vse potrebnih pojasnil.

"Mi upamo, da bo na ta način čedalje manj odpravljanj zaplodka, kar je tako neznansko škodljivo zdravju dotične žene in blaginji naše družbe."

Industrijske unije na Švedskem.

Stockholm. — (Feder. Press.)— Švedska Delavska zveza, ki ima 33 unij s 3999 krajevnimi podružnicami in 300,221 člani, je krenila na pot industrijskega unionizma. Unije klobučarjev čepičarjev in krznarjev so se že združile v eno celoto; ravno tako so se združili peki, sladščičarji in mesarski delavci v industrijski uniji živežnih delavcev.

Socialisti v Italiji nočejo kompromis.

Milan, Italija, 3. avg. — Izvrševalni odborniki socialistične stranke v Italiji so tukaj zaključili, da se imajo izobčiti iz stranke vsi oni socialisti, ki skušajo doseči kompromis s fašisti. Odbor je ostro obsodil delavske voditelje, kot so Camillo, Colombini, Buozzi in Cabrini, ki zagovarjajo sodelovanje s fašistovsko vlado.

Stinnes bo kmalu lastnik cele Nemčije.

Berlin, 3. avg. — Dočim nemška vlada berači za inozemski denar in ga ne more dobiti, imajo veliki nemški industrialci, predvsem Hugon Stinnes dovolj inozemskega denarja. Zdi se, da Stinnes pobere tujo valuto vladi izpred nosa, kadar hoče. Ta mogočni magnat je zdaj določil cene svojim železarskim in jeklarskim izdelkom v tuji valuti. To pomeni, da morajo nemški trgovci doma plačevati železo in jeklo, izdelano v Nemčiji z angleškim, ameriškim in švicarskim denarjem.

Stinnes je gotovo pozdravil francosko okupacijo Poruhrja, ker mu je prinesla več dobička kakor menda Francozom samim. Odkar je v neokupirani Nemčiji pričelo zmanjkovati premoga za plinarne in elektrarne, je Stinnes prevzel nalogo, da kupuje premog v tujini in zalaga iste z gorivom. Na ta način je dobil 660 plinarn — ki so drugače občinska podjetja — pod svojo kontrolo. Vse večje tovarne in rudniki v Nemčiji so že v njegovih rokah.

ANGLIJA SE BOJI PRELOMA S FRANCIJO.

(Nadaljevanje s prve strani.)

izjavljajo: Francija je zmagala v diplomatični vojni z Anglijo glede reparacij! — Poincarejevo stališče se zdaj smatra za edino pravo in modro. Časopisje piše o "kapitulaciji" Anglije v približno sledečem tonu: "Francija ima Porenje in Poruhrje v svojih pesteh, Anglija nima nič. Mi smo na konju, Anglija je na tleh. Anglija se ne upa razbiti entente, ker ve, da ima Francija potem proste roke v Nemčiji — in to je največji udarec za njeno (angleško) trgovino."

Pariško časopisje se norčuje iz Baldwinove izjave, da je Francija odgovorna za propadanje Nemčije in gospodarski polom, ki preti vsej Evropi. "Nemčija si je sama kriva!" odgovarjajo listi.

Poluradno poročilo se glasi, da je francoska vlada pri volji objaviti tajne note kakor zahteva Anglija.

Bruselj, Belgija, 3. avg. — "Le Soir" je prinesel poluradno vest, da je belgijska vlada proti objavljenju tajne korespondence med zavezniki glede reparacijske krize iz razloga, ker je zdaj najslabši čas za to.

Hiše iz stekla.

"Človek, ki stanuje v stekleni hiši, bi naj ne metal kamenja," je morda tako star pregovor kakor angleški jezik, ali imel pa je preneslјiv pomen, ker ni nihče nikoli sanjal, da bi bila hiša iz stekla sploh kdaj mogoča stvar.

George A. Shields ni človek, ki bi sledil katerikoli smernici ljudskega mišljenja. On misli zase in ima izumljivega duha. V mnenju, da se da postaviti stekleno hišo, se je poglobil v ta problem ter prišel naposled do prepričanja, da je bilo tisto njegovo mnenje pravilno. Nadalje se je dokopal tudi do dejstva, da bi bila taka hiša mnogo cenejša kakor pa poslopje iz opeke, cementa ali lesa.

On se peča s steklom že dolgo časa. Zato prav dobro pozna vse mehanične in kemične stvari, ki so potrebne za izdelanje stavbnega stekla.

Dolgo vrsto let je posvetil proučevanju tega problema. Henry Ford je porabil dolga leta za razvoj svojega avtomobila. V tem oziru je g. Shields Fordov učenec. Porabil je mesece in leta za svoja preiskavanja. V glavo mu je prišla misel, in mož ni mogel spati, dokler se mu ni razvila tista misel toliko, da ni mogel več izgubiti vezajočih idej.

Danes so dale svetu Shieldove ideje eno največjih iznajdb, kar jih je bilo odkritih v tej dobi. On je v stanu zgraditi hišo iz stekla. Dokler ni iznašel stroja za izdelovanja gradilnega stekla je bil v veliki zadregi. Imel je vse formule, le stroja ni bilo. Ali sedaj ga je izumel.

"On je iznašel, kako se da postaviti hišne stene iz stekla. Hiša ima po njegovem načrtu dvojno steno, in sicer vnanjo in notranjo. Med obema je prostornina za zrak. Steklo se da izdelati čisto temno in neprozorno, pa neprozorno solnčno svetlobo. Notranja stena je lahko iz raznobojnega stekla.

Stekleno poslopje bo priporočljivo tudi z ekonomičnega stališča glede vzdrževanja. Sob v taki hiši ne bo treba niti slikati, niti prevleči s papirjem, niti ne bo potrebno popravljanje radi trhlenosti in gnilosti. Steklo je trajno in sila trpežno.

G. Shields namerava izdelovati poleg plošč za hiše tudi steklene kose v obliki velikih kock. Ti kosi bodo pripravni za poslopja, ki jih sedaj navadno postavljajo iz kockastih cementnih kosov.

Sedaj ima v načrtih hiše s petimi ali šestimi sobami. Pozneje namerava razviti svoje načrte za dvonadstropne stavbe.

Ta iznajdba v stekleni kemiji in izum popolnoma novega stroja za izdelovanje stavbnega stekla je eden najznamenitejših dogodkov v naši dobi. G. Shields biva na 328 Wilbur Avenue, Columbus, O. Po svoji vnanjosti in osebnih značilnostih je precej podoben detroitskemu magnatu Fordu.

Njegova glavna ideja za celim projektom tiči v naslednjih par besedah, in g. Shields je jako redkobeseden človek.

"Nisem več mlad, ali vseeno še samec. Nikogar nimam, ki bi bil navezan name. Zato menim, da mi ni treba gledati za individualnim premoženjem. Kajti že sedaj izhajam dobro in imam vsega vsaj toliko, da živim udobno. Ali želim pa organizirati to družbo na pošteni podlagi. S svojim dobičkom hočem pomagati tistim, ki so manj srečni od mene. Moje ideje so vse človekoljubne ali filantropične. Po mojem mnenju je v tem podvzetju velika bodočnost, ali kar bom dobil jaz iz njega, ne bo zame, nego bo šlo za vzgojo na podlagi zlate poti in resničnega bratoljubja. To misel sem imel v glavi, ko sem dovolil listu "The Sample Case", da sme prvi priobčevati moje iznajdbe in izume, zakaj, mesečnik je posvečen razširjevanju človeškega bratoljubja. On je zagovornik in zastopnik največje bratoljubne organizacije, iz katere sem jaz zajemal svoje znanje."

Skoro vse dobre iznajdbe na svetu so sad dolgoletnih duševnih naporov in telesnega dela. Le malo izumkov imamo po naključju. Primeroma le malo število je tistih, ki so ostali zvesti svoji nalogi ter preiskovali in preiskovali toliko časa, da se jim je obnesla dolgotrajno prizadevanje, in da so bili deležni sadov, ki jih prinesejo končni uspehi.

Neznansko dosti pa je takih ljudi v življenju, ki jim manjka le še par stopinj do uspeha, pa ne vedo tega. Ali še žalostnejše je to, da vedo to, pa nimajo potrebnih sredstev. Mnoge koristne reči so dosegle ljudstvo zakasnele ravno zato, ker niso mogli tisti, ki bi lahko pomagali pojmiti iznajditeljevih idej.

In taka je tudi z Georgem A. Shieldsom, ki je posvetil trideset let svojega ustvarjajočega življenja grajenju steklaren. Več kakor petindvajset takih tovaren je zgradil v državah Ohio, Indiana, West Virginia, Pennsylvania in California.

Prvi plavži, ki jih je zgradil pred kakimi tridesetimi leti, so bili znani pod imenom 'lončni plavži'. Taka tovarna je imela kakih dvanajst prstenih loncev, od katerih je vsak držal približno tisoč funtov stopljenega stekla. V času šestnajstih ali štiriindvajsetih ur so bili tisti lonci godni za pihače.

Ta sistem je bil zelo drag in počasen, zakaj, ko je bilo tekoče steklo porabljeno, niso mogli pihači delati, dokler niso bili lonci iznova napolnjeni s tekočim steklom. Da bi bila ta potrata časa odpravljena, je g. Shields veliko pripomogel k temu, da je bil lončni sistem nadomeščen z boljšim, ki je v rabi še dandanes. G. Shields je bil v stiku s steklarsko industrijo skoro tretjino enega stoletja. Zato so mu natanko znane vse potrebe steklarske obrti. Nekaj izboljškov je bilo seveda uvedenih. Ali v celem poprej omenjenem razdobju je trištiridelset steklaren v Združenih državah brez vsakršnih strojev, ki so bistveno potrebni za modernizacijo steklarske industrije.

Po dolgoletnih opazovanjih in napornih poizkusih je dal g. Shields patentirati steklarski stroj; ta bo najbrž povzročil v steklarski industriji silno revolucijo, ki bo na vsak način vplivala na ves industrijski svet.

Shieldsov stroj je prestal preizkusno dobo. Naredili so z njim vsakovrstno steklo, šipe, plošče, žice, neprozorne kose, različne barve. In možnosti za vse vrste neprozornega stekla so neomejene.

Kakor zatrjujejo Shieldsovi prijatelji, morejo samo tisti, ki so videli vzorce s tistim strojem narejenega stekla in ki imajo vsak nekaj pojma o tozadevnem principu, pravilno pojmiti industrijsko revolucijo, ki jo bo izzval Shieldsov stroj po svoji izpopolnitvi.

Zelo važna stvar pri vsem tem pa je to, da je ta stroj jako priprost. Njeggvi izdelki bodo lahko prišli med ljudstvo vseh slojev in plasti, zakaj, tisto steklo bo cenejše od vsakega sedanjega stavbnega materijala.

Brez znanja angleškega jezika ne prideš nikamor. Spopolni si to znanje, ako ga še nimaš. Naroči si "Slovensko-angleško slovnico", katero je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

Povest "Jimmie Higgins" je zrcalo duše ameriškega proletariata ob času velike vojne. Dobi se pri Književni matici S. N. P. J.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904. Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Cainkar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 81, Johnstown, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blas Novak, gl. blagajnik John Vogrich, urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Zelesnikar, Box 276, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, Box 673, Ely, Minn., John Tereelj, Box 92, Hendersonville, Pa., John Gorisk, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNISKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 So. Lawndale Av., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 266, Moon Run, Pa. John Groselj, 14621 Pepper Ave., Cleveland, O.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Šular, Box 104, Gross, Kans., za jugozapad. Max Marc, Box 166, Buhl, Minn., za severozapad. Mike Žugel, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

Nadzorni odbor:

Frank Zaitz, predsednik, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill., Frank Somrak, 5800 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 6404 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Alež, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. Jožko Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. Jos. Skuk, 6404 Orton Ct., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Av., Cleveland, O.

POZOR!—Korespondenca z gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslove: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNISKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zaitzu, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in sploh vse kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Panike in "dobri" časi od 1790. do 1921.

Babson je priobčil zanimiv zgodovinski pregled delavskih razmer v Združenih državah od leta 1790. po ameriški revoluciji do leta 1921. po svetovni vojni. Pod naslovom "Zgodovina se ponavlja" je Babson pokazal, da je vsaki večji vojni sledila panika in industrijska depresija.

"Takoj po Napoleonovih vojnah smo imeli v Ameriki veliko gospodarsko krizo leta 1815. Kriza je trajala eno leto, nakar je prišla prosperiteta", piše Babson. "Po civilni vojni l. 1865, smo zopet imeli paniko in krizo, ki je trajala dve leti."

Babson zaključuje, da sedanja doba napihnjenih cen precej nalikuje razmeram po civilni vojni. Takoj po zadnji vojni so šle cene in mezde navzgor, lansko leto so padle mezde, bila je industrijska depresija in velika brezposelnost. Letos je padla brezposelnost, mezde zopet rastejo in morda bodo še rastle do zime. Delavcev bo težko dobiti, ampak čez zimo se bo situacija izpremenila in prihodnjo spomlad bo zopet slabo za delavce.

To pomeni, da se bodo delodajalci založili z delavci tekom zime in na spomlad bodo začeli zbijati plače dol. Delavci bi se morali že zdaj pripraviti na nov napad. Delavci bi se morali reorganizirati po industrijah, ako hočejo biti močni. Strokovne unije so preslabe, da bi mogle prenesti udarce kapitalističnih sil. Kapitalisti so organizirani po industrijah, zakaj bi ne bili tudi delavci?

Ali veš, zakaj se tvoj deček tako rad potepa s drugimi dečki in uganja razne "porednosti"? Odgovor na to in mnoge uganke v obnašanju otrok najdeš v knjigi "Zakon biogenezije", katero dobiš pri Književni matici SNPJ.

POTREBUJEM

slovensko dekle ali vdovo v starosti od 25 do 35 let za domača gospodinjska dela v hiši. Sem vdovec z dvema otrokoma, imam dekle staro 8 let in sinčka starega 5 let. Imam svojo domačijo. Če katero veseli, naj se prijavi in imela bo dober dom. Jaz plačam po $10.00 na teden. Naslov je: James Russ, P. O. Melcroft, Pa. (Fayette Co.) (Adv.)

HIŠA NA PRODAJ.

Proda se iz opeke dve nadstropna hiša, elektrika, plin, voda in vse ugodnosti in od zadej na stavbišču je zopet druga lesena dve nadstropna hiša. V sprednji hiši je gostilna (saloon). Posestvo se nahaja v hrvatsko-slovenski koloniji v Chicagu. Ugodna prilika. Proda se po zmerni ceni. Za pojasnila obrnite se do lastnika na naslov: F. Starai, 2725 S. Wentworth Ave., Chicago, Ill.

Njeno življenje.

Povest — Spisala Zofka Kveder-Demetrović.

Knezova knjižnica.—Izdala "Matica slovenska".

(Dalje.)

"Glej, to pošilja za Božič! To je bogat dar! Leni kupim lepo sukneno črno obleko, že dolgo želim, da ji pokažem svojo hvaležnost za njeno vdanost; za Rajka naročim platna, da mu sešijem novo perilo. Raste, vse mu je že tesno. In tudi za mene ostane nekaj. Temnosivo svileno bluzo si sešijem, pa pojdem včasih z Rajkom v gledališče. Da ga ne bo sram, iti z menoj. Morda me zato nikoli ne vabi, da bi šla z njim. Saj sem res kakor stara kršćenca. A Rajko je še mlad, površen in ne bi rad, da vidijo njegovi tovariši njegovo mater tako starinsko oblečeno."

Podpisala je recepis in odšla v sobo, veselo iznenadena.

Odprla je pismo.

"Draga Tilda! Vem, da ničesar ne slutiš. Predobro Te poznam, zato sem prepričan, da Ti Rajko ni ničesar povedal, da mi je pisal in kaj mi je pisal. Tudi sam to trdi in celo zahteva od mene, — pričakuje, da sem tolikо gentleman, — da Ti ničesar ne javim o tej zadevi, posebno ne o "svotici, ki je naravnost lapalija."

Sicer mi je jako žal, da Ti s tem pismom povzročam težko uro in morda novih skrbi. Ali jaz umevam gentlemanstvo pač drugače, staromodneje sicer, ali pošteneje nego Rajko in tudi moj ljubi sin Emil.

Stvar je namreč taka: Rajko mi je pisal, naj mu pošljem 100 kron, da poplača neke dolgove, ki jih je napravil "v interesu svoje odgoje," kakor se izraža. Vpisal se je v kurz za mečevanje, kupil dreso, rapirje, kaj vem kakšnega šmenta še, ki ga potrebujejo takšni "kavalirji". Tudi posebne ure za francoščino si je špogal in še nekaj drugih gosposkih alir: gledališče, koncerte itd., kakor piše. Tebi je najbrž lagal, da je to zastonj, ka-li. Skratka: potrebuje najmanj 100 kron, da se "sanira".

Smejal bi se, če bi stvar ne bila tako prokleto važna in če bi ne poznal vseh teh finih izrazov še od Romana, ki sama veš, kam so ga pripeljale take velikaške mušice. Vrag naj vzame vse "finese današnjega modernega življenja"! Ta izraz čujem namreč vsak čas od obeh svojih cenjenih sinov in z rumenimi cekini plačujem "zahtevo družabne kulture", ki se je nečeta ogibati in ne moreta, — tako trdita! Jaz seveda mislim, da kultura ni pustolovstvo! Nepoštena se mi zdi ta moda, živeti in se spakovati na tuj račun. Ne vem, kaj bi dal, da je Emil toliko star, kakor je Rajko. Zdaj bi bil pametnejši, kakor sem bil svoj čas. Naslonil bi si ga čez koleno in mu z leskovsko odštel par zdravih. Tako pa zdaj škripajoč plačujem menice, ki mi jih pošiljajo dolžniki "visokorodnega gospoda oficirja," mojega vražjega sina. On je seveda zato vseeno kavalir, jaz pa navaden medved. Zadnjič mi je pisal v tem smislu in mi tudi zaradi Rajka svetoval, naj bom bolj ženerozen. Da je to inteligenten dečko, da mu piše še v skoro famozni francoščini in da ga je sram, da mu je mogel poslati le 20 kron na njegovo prošnjo za posojilo.

Vidiš, Tilda, taka je ta mladež! Ti si pametna ženska in mi boš verjela, da kolnem to zimo vsak dan kakor še nikoli. Prosim me muči in že par tednov sedim v naslanjaču kakor Lucifer na svojem peklenskem tronu. Po nogah me trga, da bi jokal kakor stara baba. A za duševno dobivam v roke menice in tožbe za dolge, ki jih delata moja sinova. Trata je že zadolžena do zadnje opeke na strehi in še ni srečala pamet teh dveh mojih sinov, a maman, moja soproga, pravi, da sem jaz slab gospodar. Slepo je zaljubljena v sinova in ne vem, kaj bo, kadar izpustim svojo dušo. V dveh letih bo Trata na bobnu ali pa še prej.

Potem pride pa še Rajko in apelira na moje gentlemanstvo! Saj je smrkavec star še le štirinajst let, ne?! Na, fino seme to! Zaradi Tebe pošiljam te kronice, da ne boš imela sitnosti, a drugače svetujem, da mu dobro izprašiš glavo, la se čim prej iznebi tele nezdrave bolezni.

Vem, da sem tudi sam malo kriv. Vabil sem ga na Trato in tu ga je moj Emil vzel v šolo. Imeniten učitelj in nadebuden učenec, res!

Pa nikar mi ne zameri, starcu! Vem, da ni ravno vesela božičnica, kar ti sporočam. A potrdno je, da veš. Primi svojega gospoda sina malo za ušesa, morda bo le pomagalo. Ti imaš vsaj še to upanje, da je fant še zelen. Moja dva sta že blizu tridesetih, a uverjen sem, žalibože, da ju ne sreča pamet niti v tirolskih letih."

Bodi pozdravljena in piši mi, kako se drugače kaj imaš! Stari stric Robert."

XVIII.

Zopet se je začelo.

Kakor izbrisano je bilo tisto lepo po Mimičini smrti iz Rajkovega življenja in vsak dan bolj je postajal v svojem vedenju podoben svojemu očetu. Kakor da je hipno zopet oslepel! Zaman je svarila in prosila mati, niti zavedal se ni kakšne krivde.

Takrat o Božiču je bil samo brezmejno ogorčen nad stricem Robertom, a žal mu ni bilo prav nič, da je bil nadelal dolgov in da je osramotil mater s svojim nedostojnim beračenjem za podporo. Izkazalo se je, da je ostalo še kakih dvajset kron, ko je mati plačala vse račune in posebne ure zanj; tedaj je zahteval od nje z odločno predrznostjo, da mu izroči to svoto, češ, njegova je, stric Robert jo je poslal zanj.

Materino ogorčenje se mu je zdelo pretirano in malenkostno, naravnost smešno. Kar pojmiti ni mogel, zakaj se toliko razburja. Sicer pa se ga vsa afera ni posebno dojmila. Že čez dva, tri dni je bil tak kakor prej. Žvižgal in popeval je po hiši in se čudil materi, da se toliko žalosti. Prišel je k njej, kakor da se ni sploh nič dogodilo, poljubil jo in objel in bil odkritosrčno presenečen, da ga je molče in hladno odrinila od sebe.

"Ah, pozabil sem, da se ješiš," se je nasmehnil in šel po svojih opravkih v mesto ali na izprehod.

In ko se je vrnil, je veselo pripovedoval razne šaljive stvari, ki jih je videl ali slišal.

Bil je prelahkomiseln, da bi bil trmast ali užaljen. Vedno na novo se je približal materi s svojo ljubeznivostjo, ki mu je bila prirojena kakor površnost in plitkost.

"Daj, pomisli vendar, kaj si mi storil," mu je prigovarjala mati.

"Ah, prosim te, mama, med deset tisoč ljudmi ne najdeš enega, ki bi bil tako strogo moralen in tako pretirano ponosen na svojo moralo kakor ti. Jaz sem pač eden izmed onih devettisoč devetsto devetindevedesetih, ki imajo lažjo kri v žilah. To ni tako tragično, kakor si misliš," se je branil.

"Pomisli, kam to vede . . ., pomisli, kako je bilo z očetom! Tudi tvoj oče je tako začel, a njegovi starši so bili premožni . . . Jaz sem skoro beračica . . . Tudi mene boš pahnil v pogubo, predno dosežeš kako drugo oporo, predno si ustvariš svoj poklic . . . Že iz materialnih razlogov moraš spoznati, da je tvoje ravnanje škodljivo za te, ako idealnih razlogov ne pojmiš," je razlagala Tilda neštetokrat.

"Oh, mama, koliko besed zaradi sto kron! Čez deset let se boš sama smejala svojim skrbem in temu groznemu in strašnemu ogorčenju nad mojimi smešnimi "zločini", je zatrjeval Rajko.

Nikakor nista mogla postati v tej stvari enih misli.

En dober nasledek pa je imela ta epizoda: Rajkova nadutost je malo popustila in nič več ni toliko govoril o Trati in Emilu, nič večkrat omenjal baronov Z. Postal je zopet malo pohlevnejši in ni več negoval svojih nohtov s tisto pretirano skrbnostjo, ki jo posvečajo razni gigrli temu malenkostnemu in praktičnem okrasku človeškega telesa. Tudi na mečevanje ni več hodil. Pač pa ga je prevzela velika strast za nogomet. I Ferdo je navdahnil s istim navdušenjem za to reč in ob nedeljah in praznikih popoldne ju ni bilo zdaj nikdar doma. Imela sta pri raznih tekmah prevelikega posla.

Tilda ni imela nobenega zaupanja več v sina, večen strah jo je mučil, kdaj in kaj se bo zopet zgodilo in odkrilo. Sledila je sina, kolikor je mogla, pregledovala njegove šolske knjige in naloge in na sto načinov izkušala vplivati nanj.

Zdelo se ji je, da se ji zopet približuje. Bil je živahen, vesel, prisrčen. Ali kadar je napeljala pogovor na važnejše stvari, na kakšno resno knjigo, vselej se ji je izmuznil. Izgubil je vsako zanimanje za višje probleme človeštva in njegova deviza je bila: Uživati življenje na najugodnejši način. Edina stvar, za katero se je navduševal, je bil denar, zunanja, surova moč.

"Veš, mislim, da pozneje ne bom študiral arhitekture. Rajši kemijo ali pa strojništvo! Tu lahko človek kaj iznajde, ako je srečen, in postane v par letih bogataš."

"Ah, molči, meni je neprijetno poslušati tako-le besedičenje!" je prigovarjala mati. "Poln žep denarja in prazna duša, to je nekaj odurnega. Bogastvo samo po sebi je surovost. Ko bi govoril o bogastvu kot o sredstvu za dosego občekoristnih ciljev, bi še to pojmila, a tebi je bogastvo samo cilj."

"Tudi sredstvo — sredstvo za uživanje življenja," se je smejal Rajko.

"Fuj! grdo je to!" se je jezila mati. "Uživanje, kakšno uživanje?!"

"Imeti konje, grad, avtomobil, jahto, voziti se po svetu, živeti zdaj v Parizu, pa v Nizzi, v Davosu, v Egiptu — kaj bi ne bilo to fino?"

"A drugi ljudje, narod, siromaki?"

"Drugi ljudje? Na, tebi in Leni pač ne bi ničesar manjkalo, a drugi ljudje me ne brigajo. Kdo se zdaj zmeni za me? Nihče! A narod? . . . Hm . . . Če bi imel miljon, bi dal "narodu" pet tisoč kron in v nebesa bi me vzdigovali. Če je človek miljonar, je lahko tudi rodoljub na prav lahek in komoden način. Še eni cigareti se ne bi moral odreči zaradi naroda . . . In siromaki? Isto, kakor z narodom! Postavil bi jim na primer ljudsko kuhinjo ali kakšno zavetišče, pa evo, par sto let bi se omenjalo moje ime . . . A najprej bi zase hotel biti bogataš, zase! Kdor ima par stotisoč v žepu, je lahko značajen, rodoljuben in tako dalje — s petdesetimi je že teže, človek še sam zase nima dovolj! . . ."

"Ti si sebičnež!"

"Da, da, saj je to pametno!"

Vsi podobni pogovori so se zaključevali enako in zapuščali neprijetno in bolečo sled v Tildini duši.

Koncem semestra njegovo izpričevalo ni bilo več tako dobro kakor prejšnje leto.

Tilda je bila tudi zaradi tega v skrbeh.

Šla je k slovenskemu profesorju in mu odkritosrčno razodela svoje skrbi zaradi sina.

"Ne vem, kaj bi vam svetoval," je rekel ta. "Škoda, da ste tako daleč zunaj; dečko ima dovolj prilike, prihajati v slabo družbo. Trst je nevarno mesto za mlade ljudi v razvitku in že marsikaterega je pogoltnilo, ki je obetal isto toliko kakor vaš sin in je kazal na videz trdnejši značaj. Prepustite to bodočnosti! Zastonj vznemirjate samo sebe, a pomagati itak ne morete mnogo. Lahko rečem, da se naravnost prijateljski zanimam za vašega sina, že zato, ker mi je rojak. In doslej imam še precej vpliva nanj."

Maja meseca so imeli šolski izlet v Benetke.

Rajko je takrat mnogo govoril o fotografiji. Že o velikonočnih praznikih je s Ferdovo pomočjo zložil neko kamero in napravil celo precej jasnih slik z njo. Mati je bila tega novega športa skoraj vesela. Bil je mnogo več doma kakor prej. Nad svojim primitivnim aparatom je sicer kmalu izgubil veselje. Parkrat je poizkušal od Lene dobiti kakih pe'deset kron za boljši aparat in kemikalije, ali Lena ni bila pristopna takim željam. Oštela ga je, da ga naj bo sram, da ima take gosposke muhe, ko mati ne ve, kako bi vezala kraj s krajem. Po zimi je bilo seno tako drago, da so morali prodati drugo kravico iz hleva, a izkupljeni denar se je hitro razdrobil za razne nove potrebščine v hiši. Morali so popraviti dimnik, ki ga je bila prevrnila burja, in hlevna vrata je bilo treba napraviti nova, stara so bila že vsa prhla. Potem je začel pripovedovati, da ima prijatelja, ki mu posodi za dlje časa svoj lepi in novi fotografski aparat; ni mu treba dati za to nobene odškodnine; malo mu pomaga pri šolskih nalogah, to je vse.

(Dalje prihodnjič.)

Lev Tolstoj:

Rodbinska sreča.

DRUGI DEL.

(Dalje.)

Slutila sem takrat, da me je strastno ljubil ter sem ga z nekakim ponosom pomilovala. Časih sem ga skušala pomiriti ter se polprijateljsko in polzaupljivo sprijazniti z njim, ali on je odločno odbijal vse te poskuse ter me na mojo jezo res spravljal s svojo strastjo v zadrego. Če tudi nisem hotela priznati, bala sem se vendar tega človeka ter sem proti svojej volji prav često mislila nanj. Moj mož je bil dobro ž njim znan ter se je prijazneje obnašal proti njemu, nego proti ostalim najinim znancem, proti katerim se je vedel jako hladno in ponosno.

Zbolela sem proti koncu sezone in cela dva tedna nisem mogla iti iz hiše. Ko sem po prestanej bolezni zvečer prvokrat obiskala godbeni venček, zvedela sem, da je med mojim samotovanjem dospela že davno pričakovana, po svojej lepoti sloveča lady S. Kakor navadno, zbrala se je družba okolo mene, ki me je radostno pozdravila, pa še večji krog zbral se je okoli novodošle lepotice. Vsi okoli mene so govorili o njej in o njenej lepoti. Pokazali so mi jo. Bila je v resnici mična; samo neprijetna mi je bila na njej neka nabuhla samosvest, kar sem tudi odkrito povedala.

Vse, kar me je veselilo doslej, bilo mi je tega dne zoprno. Prihodnjega dne priredila je lady S. sprehod v grad, katerega se pa jaz nisem hotela udeležiti. Skoro nihče ni ostal pri meni in v mojih očeh se je vse spremenilo; vsi so se mi zdeli naenkrat bedasti in dolgočasni in skoraj bi se bila razjokala. Sklenila sem zaradi tega kakor najhitreje končati svoje zdravljenje ter se vrniti na Rusko. Porodilo se mi je v duši neko ostudno čustvo, katerega pa si doslej še nisem hotela priznati. Smatrala sem, da je to samo posledica moje bolezni ter nisem več zahajala v društva. Le redko kdaj sem šla v jutro sama k studencu pit vode, ali pa sem se vozila z L. M., rusko svojo znanko po okolici. Moj mož takrat ni bil v Badenu: odšel je v Heidelberg, kjer je čakal, da zvršim zdravljenje svoje v toplicah in da se potem vrneva na Rusko. Samo časih je še prihajal v Baden.

Nekoč povabila je lady S. vso družbo v toplicah na izlet in jaz peljala sem se popoludne z gospo L. M. v grad. Ko sve se počasi vozili v kočiji po cesti med starim kostanjevjem, skozi katero se nam je odprl pogled na divno badensko okolico, obsijano z žarki zahajajočega solnca — začeli sve se resnobno pogovarjati, kar se ji doslej ni pripetilo. L. M., katero sem poznala že davno, pojavila se mi je sedaj prvikrat kot izvrstna in razumna ženska, s katero je bilo možno govoriti o vsem in katere prijateljstvo je človeku lahko koristilo. Govorili sve o rodbini, o otrocih, o praznoti sedanjega časa tožili po Rusiji, po domačiji in bilo je nama nekako težko in prijetno pri srcu. S takšnim čustvom stopile sve v grajsko dvorišče. V zidovju vladal je sveži hlad na vrhu razvalin pa je grelo solnce in odmeval je vsak še tako tih korak ali glas. Skozi vrata videla se je kakor v okvirju na očarujoča, a za nas Ruse vendar hladna slika badenske okolice. Vsedli sve, da si odpočijeve in molče sve gledale zahajajoče solnce. Zaslišali so se hkrat razločno glasovi in zdelo se mi je, da me je nekdo imenoval. Poslušala sem in nehote slišala vsako besedo.

Glasovi bili so mi znani. Bil je markeze D. in neki francoz, njegov prijatelj, katerega sem tudi poznala. Govorili sta o meni in o lady S. Francoz naju je primerjal glede lepote. Ni govoril razžaljivo, pa vender mi je vsa kri šinila k srcu, ko sem poslušala njegove besede. Pojasnjeval je podrobno, kaj je bilo prijaznega na meni in kaj zopet lepega na lady S., "jaz da sem že mati, a lady S. šteje še le devetnajst let; jaz da imam lepše lase, a lady da je brhkejše postave; lady je velika gospa, v tem ko je vaša lepotica," dejal je, "nekaka neznatna ruska kneginja, katere so začele poslednji čas kaj pogosto zahajati sem." Končal je z opazko da prav ravnam, če se ne spuščam v tekmovanje z lepo Angličanko S., da sem inače za Baden kmalu mrtva in izgubljena oseba.

"Meni je žal" . . .

"Kaj ne, če bi se ne hotela sprijazniti z vami", dodal je Francoz krohotaje.

"Ako odide, pojdem za njo," odgovoril je oni z italijanskim naglasom.

"Srečen človek! Znabiti se morete celo zaljubiti!" porogal se je Francoz.

"Zaljubiti!" ponovil je glas in umolknil. "Da . . . Jaz ne morem živeti brez ljubezni. Iz življenja treba je vstvarjati romane . . . Ir moj roman se ne ustavi nikdar na polu pota. Končal bodem tudi te ga."

"Bonne chance, mon ami!" (Dobro srečo, prijatelj moj) odvrnil je še Francoz.

Nisem mogla ničesar več slišati, ker sta šla ravno za vogel. Malo za tem začuli so se koraki na drugej strani. Stopala sta doli po stopnjicah ter prišla čez nekoliko minut skozi stranske dveri in se jako začudila, ugledavši naju. Zardela sem, ko se mi je približal markeze, in prevzelo me nekako mučno čustvo ko mi je ponudil svojo roko pri odhodu z dvora. Ni sem ga mogla odvrniti in korakala sem ž njim, gospa L. M. pa z njegovim prijateljem proti najinej kočiji. Bila sem razžaljena s tem, kar je Francoz izrekel o meni, če tudi se mtajno priznavala, da je izpovedal le to, kar sem čutila sama. Toda že huje me je osupnil in razburil markezov govor zaradi surovosti svoje. Slutil je morda, da sem slišala njegove besede, pa se me vender ni malo ni bal. Bilo mi je mučno in gnjusno trpeti ga tako blizo sebe in ne gledajoča nanj, niti mu odgovarjajoča, šla sem brzo za L. M. in Francozom, in držala svojo roko tako, da nisem slišala njegovih besed.

Govoril mi je nekaj o krasnem razgledu, o nepričakovanej sreči, da se je sešel tu z menoj in še o marsičem; jaz ga nisem poslušala, mislila sem pri tem na svojega moža, na svoje dete in na Rusko. Sramovala sem se in sem hitela, da bi se čim prej vrnila domov, v samotno svojo sobo v gostilnici, da bi tam premišljevala o vsem, kar mi je rojilo po možganih. Gospa L. M. hodila je počasi; do kočije je bilo še tako daleč in moj spremljevalec je navidezno ustavljal korake, kakor bi me bil hotel zadržati. "Kaj pa to!" pomislila sem in jela korakati hitreje. Ali sedaj baš me je res ustavil in mi celo stisnil roko. L. M. in njen spremljevalec zavila sta ravno za cestni ovinek in midva sva bila sama. Prevzel me je grozen strah.

"Oprostite", rekla sem hladno in hotela mu izmakniti roko, toda čipke mojega rokava zapele so se ob njegov gumb. Sklonil se je k meni ter začel razvozlavati in njegovi goli prsti dotikali so se moje roke. Spreletel me je nek hladen čut, ki ni bil ne strah ne veselje. — Pogledala sem ga hladno, da bi mu pokazala, kako ga zaničujem; toda moj pogled mi izražal tega, kar sem hotela, marveč le strah in razburjenost. Njegove iskreče oči prežale so od blizu name; zagrabil me je z obema rokama za roko; njegove ustne so nekaj šepetale, dejal mi je, da me ljubi, da sem mu vse na svetu. Pri tem so se mi približevale te ustnice in stiskal mi je vedno čvrsteje roke. Po žilah se mi je jela pretekati vrela kri, stemnilo se mi je pred očmi, da sem se vsa tresla in besede, s katerimi sem ga hotela odbiti, obtičale so mi v grlu. Naenkrat sem začutila vroč poljub na svojem licu in vsa trepetajoča in osramočena sem stala pred njim in ga gledala. Nisem mogla ni spregovoriti ni pre[illegible] ti. Nemo sem zrla vanj in b[illegible] ga. Vse to je trajalo samo t[illegible] tek. Ali ta trenutek bil je [illegible] zen. Spoznala sem ga nat[illegible] opazila sem mu vsako črto [illegible] brazu, ravno in nizko čelo [illegible] zlamnikom, podobno čelu m[illegible] moža; lep, pravilen nos z raz[illegible] nimi nosnicami, dolje, ostro [illegible] hane brke, malo brado, gladi[illegible] brito lice in zardeli vrat. M[illegible] sem tega človeka, bala se g[illegible] vendar je njegova razburj[illegible] in strast vzbudila v tem hi[illegible] mni neko nepremagljivo [illegible] me je proti moji volji silil[illegible] vlekla k njemu, pehala me v [illegible] ljivi prepad, ki je tako ne[illegible] zazijal pred menoj . . .

"Tako sem nesrečna!" [illegible] slila sem, "naj se torej nak[illegible] še več nesreče na mojo glav[illegible]

Objel me je z eno roko [illegible] nagnil k mojemu licu.

"Naj se nakopiči še več s[illegible] te na mojo glavo", stresla se [illegible] vnovič v svojem srci.

"Je vous aime!" (Jaz va[illegible] ljubim) — šepetal je z glasom, [illegible] zvonel, kakor glas mojega [illegible] Sergij. In moje dete zazdel[illegible] se mi kot zdavnej preminoli [illegible] gi stvari, katerima sem se [illegible] odrekla.

(Dalje prihodnjič.)

Naročite "Prosveto" [illegible] sorodniku ali prijatelju v [illegible] domovini.

POZOR ROJAKI! FARMA [illegible] PRODAJ!

Proda se 183 akrov obsež[illegible] farma v državi New York [illegible] lumbia Co. Zemlja je vsa [illegible] na za sadjerejo, imam 120[illegible] nih dreves, 1800 vinskih tr[illegible] farmi sta dve hiši in sicer e[illegible] sobna in 4-sobna hiša, v k[illegible] je voda. Furnace, peč, tele[illegible] vse drugo. Ter vse potreb[illegible] hištvo. Veliki hlevi za kr[illegible] konje, prostor za seno in za [illegible] je, 12 krav, 1 bik, 4 konji, [illegible] šiči, 400 piščancev, 40 ras. [illegible] Ford truck, 1922 Chervolet [illegible] ing avtomobil in vse moder[illegible] rodje in stroji. Poljski pride[illegible] nad 100 ton sena. Čistega d[illegible] prinaša letno ta farma nad [illegible] Tukaj je dober trg za vse pri[illegible] ker je le 4 milje do večjega [illegible] in eno miljo do malega [illegible] kjer so šole, prodajalne, c[illegible] klavnica (Paking House), "[illegible] Store", kjer lahko prodate [illegible] in vse take stvari. Kraj se n[illegible] ravnini brez kamenja in brez [illegible] virja. Eno miljo do glavne [illegible] ne ceste, ki bode v kratkem [illegible] vrejena in bo vodila preko [illegible] zemlje. To posestvo lahko k[illegible] dva skupno in si potem raz[illegible] ker je dovolj za dve družini. [illegible] dam za nizko ceno za $[illegible] (dvajset tisoč); takoj je p[illegible] $10,500, ostalo pa na pet od[illegible] obresti. Pišite za pojasn[illegible] lastnika ali pa pridite osebn[illegible] gledati na naslov: Anton K[illegible] box 93, Clavenrack, N. Y.

ZA KUHANJE PIVA [illegible] DOMA

imamo v zalogi slad, hmelj, [illegible] in vse druge potrebščine. Posk[illegible] se prepričajte, da je doma p[illegible] kuhani vedno le najboljši in [illegible] nejši. Dobiti je tudi zbirko [illegible] steklenic in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo [illegible] šti, točno v vse kraje.

Grocerijam, sladčičarjem in [illegible] dajalne železnine damo prim[illegible] pust pri večjih naročilih. P[illegible] informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Clev[illegible]

VARČLJIVI NAROD

Pod nadzorstvom vladnim, državnim in Chicago Clearing House Ass'n.

VLAGA REDOVITO
INVESTIRA RAZUMNO

KASPAR STATE BAN[illegible]

NAJVECJI JUGOSLOVENSKI BA[illegible]
KI V ZJEDINJENIH DRŽAVAH

1900 Blue Island Ave., vogal 19. u[illegible]
CHICAGO ILLINO[illegible]

KAPITAL IN PREOSTANEK
$1,250,000.00

Prodajamo parobrodne listke za vse [illegible] robrodne družbe v Jugoslavijo in ob[illegible] Izdelujemo listine (affidavits) za p[illegible] ljenike, ter pošiljamo denar v star[illegible] movino najcenoje in najhitreje.